

1. Klimaat en Energie

1. Duurzaamheidsbeleid

In de Duurzaamheidsagenda 2011-2015 zijn de doelstellingen benoemd: de gemeente Nijmegen is een klimaatneutrale organisatie in 2015 en energieneutraal in 2030. De stad Nijmegen is energieneutraal in 2045.

Om deze doelen te realiseren zetten we in op vijf sporen:

1. een energieneutrale stad (inzetten op energiebesparing en duurzame energiebronnen als zon, wind en groengas);
2. een klimaatneutrale organisatie (duurzaam inkopen, energiezuinige gebouwen, volledig wagenpark op groengas);
3. een duurzame economie (stimuleren van innovatie op het gebied van duurzame energie, creëren van groene werkgelegenheid);
4. duurzame mobiliteit (schone en duurzame brandstoffen, stadsdistributie, investeren in fiets, OV en de tram);
5. duurzame stedelijke ontwikkeling (duurzaam bouwen, klimaatbestendige wijken, werken aan compacte verstedelijking).

We willen dit concreter maken door gemeentebreed een netto energiebesparing van 2,5% per jaar te realiseren op het totale gas- en elektriciteitsverbruik. Om na te kunnen gaan of deze doelstelling daadwerkelijk wordt gehaald, moet de gemeente een goed beeld krijgen van het energieverbruik van de eigen organisatie, maar ook van de gehele stad.

In 2013 hebben we de nota "Duurzaamheid in uitvoering" vastgesteld. In deze nota hebben we beschreven wat we in de afgelopen periode hebben bereikt, waar we nu staan en welke kansen we zien om onze stad nog verder te verduurzamen. Onze ambitie om nationaal koploper te zijn, maken we waar. Op de landelijke duurzaamheidsmeter zijn we als nummer 1 geëindigd.

Bovendien hebben we deelgenomen aan de European Green Capital Award 2016 en zaten bij de laatste vijf steden. Voor een internationaal samengestelde jury mocht Nijmegen zich als duurzame stad presenteren in Kopenhagen. Bijzonder was de steun van de duurzame estafette. Ondersteund door ondernemers uit de stad, brachten Nijmeegse sporters de Nijmeegse presentatie (usb-stick verwerkt in estafetteestokje) door middel van wandelen, roeien en fietsen naar Kopenhagen. Het estafetteestokje is daarna een symbool voor duurzaamheid geworden. Om de paar weken krijgt de ontwikkelaar van een nieuw duurzaam initiatief het estafetteestokje in bezit en die

mag het stokje weer doorgeven aan een volgende initiatiefnemer.

1.1 Energieverbruik

In 2014 hebben we inzicht gekregen in het energieverbruik van de stad Nijmegen in 2013. Het fossiele energieverbruik van de stad is over de periode 2008-2013 met 7% afgenomen. Het energieverbruik van particulieren (huishoudens) nam in deze periode met 6,8% gelijkmatig af, ondanks de bevolkingsgroei. Deze afname wordt vooral veroorzaakt door een afname in het gebruik van aardgas. Naar verwachting heeft dit te maken met de isolatie van woningen door particulieren en woningcorporaties, vernieuwing van woonwijken (herstructurering) en door het (regulier) vervangen van oude ketels door zuinige HR-ketels. Het elektriciteitsverbruik van particulieren schommelt licht. Omdat het om vrij kleine schommelingen gaat, is hiervoor geen eenduidige verklaring te geven

Bron data: Energie in Beeld, Liander 2013

1.2 Activiteiten

2. Spoor Energieneutrale stad

- 2.750 particuliere woningeigenaren maakten gebruik van de premiereregeling energiebesparende maatregelen en de provinciale isolatiesubsidie.
- Het bestemmingsplan voor de windturbines langs de A15 is bijna unaniem vastgesteld door de gemeenteraad. Windpower Nijmegen, de coöperatie die ervoor zorgt dat Nijmegenaren ook financieel kunnen participeren in het project, heeft bijna 400 leden.
- 1.500 zonnepanelen zijn op Nijmeegse scholen geplaatst. Stichting Zevenheuvelenloop heeft dit mogelijk gemaakt door 100.000 euro als cofinanciering ter beschikking te stellen.
- Dertig Nijmeegse sportverenigingen hebben gebruik gemaakt van een energiescan, die we hebben aangeboden. Ze besparen door de genomen maatregelen in totaal minimaal € 25.000 per jaar.

- Power2Nijmegen

In Power2Nijmegen werken marktpartijen, maatschappelijke organisaties, particulieren en overheden gezamenlijk aan een transitie van fossiele- naar duurzame energie. Op dit moment zijn er zo'n 200 deelnemers die zo'n 60 organisaties vertegenwoordigen. Hoe Nijmegen energieneutraal wil worden is vastgelegd in de Power2Nijmegen routekaart 2045.

Royal HaskoningDHV en Gemeente Nijmegen voeren gezamenlijk het programmamanagement over Power2Nijmegen. Onder het programma vallen nu zo'n dertig verschillende projecten, variërend van het grootschalig verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen tot pilots met nieuwe energiebesparende technieken die in Nijmegen voor het eerst worden toegepast.

- Onderzoek financieringsconstructies

We zijn gestart met het onderzoek of we een betere constructie kunnen hanteren om burgers, maar ook bedrijven, sportverenigingen, scholen en maatschappelijke instellingen te ontzorgen als zij hun panden willen verduurzamen. We kijken daarbij ook naar financiële constructies en betrekken stakeholders hierbij. De eerste resultaten zijn aan de raad gepresenteerd en in 2015 volgt de besluitvorming.

- Windenergie

We willen windturbines realiseren langs de A15. Het bestemmingsplan is 1 oktober 2014 bijna unaniem vastgesteld door de gemeenteraad. Windpower Nijmegen zorgt ervoor dat Nijmegenaren ook financieel kunnen participeren in het project. Deze coöperatie heeft momenteel bijna 400 leden. We hebben windmetingen uitgevoerd, waaruit blijkt dat de windopbrengst iets hoger is dan verwacht werd. De business case kan voor de windturbines beter onderbouwd worden.

- Zonne-energie

Nijmegen is dit jaar verkozen tot Solar City 2014!

De woningcorporatie de Gemeenschap heeft zonnepanelen op alle meergezinswoningen geplaatst. Op de daken van appartementencomplex Archipel zijn dit jaar de eerste van de in totaal 1400 zonnepanelen geïnstalleerd. Woningcorporatie Talis plaatste 480 zonnepanelen op de woningen in Neerbosch Oost.

Stichting Zevenheuvelenloop heeft ons 100.000 euro geschonken voor (basis-)scholen in Nijmegen die zonnepanelen willen plaatsen. Inmiddels zijn 1.500 zonnepanelen geplaatst.

GDF Suez heeft de voorbereidingen getroffen om in 2015 een zonnepark van 4.000 panelen te realiseren. Particulieren, die geen panelen op hun eigen dak kunnen of willen plaatsen kunnen met dit zonnepark meedoen.

We hebben uitvoering gegeven aan de motie "sporten met zonne-energie". Dertig Nijmeegse sportverenigingen hebben gebruik gemaakt van een energiescan en adviesgesprekken, die we gratis hebben aangeboden. Naast de mogelijkheden van zonnepanelen is ook gekeken naar energiebesparing. Ze besparen door de genomen maatregelen in totaal minimaal € 25.000 per jaar.

- Energieafspraken woningcorporaties

In 2013 had 29% van de corporatiewoningen een label A of B. Cijfers over 2014 zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Deze cijfers volgen bij de monitoring van prestatieafspraken in het eerste deel van 2015.

Wij volgen de afspraken in het landelijk Aedes convenant. Hierin is het doel opgenomen in 2020 20% energiebesparing te realiseren bij corporatiewoningen. Concreet houdt dit in dat bij ingrijpende woningverbetering de woningen op het niveau van energielabel A of B gebracht zijn of het energielabel met minimaal 2 klassen is verbeterd.

We willen komende periode meer meters maken. Conform het coalitieakkoord willen we dat sociale huurwoningen in 2018 energielabel B hebben. We zijn met de corporaties in gesprek hoe we deze ambitie gaan realiseren en of we ondersteuning kunnen bieden. Ondertussen gaan de corporaties verder met het uitvoeren van hun reeds geplande werkzaamheden.

Corporaties besparen energie via regulier onderhoud aan woningen. Daarnaast voeren zij specifieke energiebesparingsprojecten uit, waarbij ze gebruik hebben gemaakt van gemeentelijke regelingen. Zo heeft Talis het appartementencomplex in Meijhorst gerenoveerd, waardoor 270 woningen naar energielabel B zijn gegaan.

Woningcorporaties hebben op verschillende manieren hun bewoners voorlichting gegeven over energiebesparing en duurzaamheid. Samen met de gemeente Nijmegen heeft Tandem Welzijn "de knop om" in Neerbosch Oost voortgezet. Doel van de campagne is om met behulp van ambassadeurs de bewoners van de wijk energie te laten besparen door middel van gedragsverandering. De campagne loopt in 2015 door.

- Particuliere woningeigenaren

We hebben de Nijmeegse Energieaanpak gecontinueerd.

Net als vorig jaar was de Premiereregeling Energiebesparende Maatregelen een succes. In totaal hebben ruim 1.600 particulieren hun woning verduurzaamd met behulp van onze subsidie. De 1641 woningeigenaren hebben gezamenlijk voor €8.045.000 in maatregelen geïnvesteerd. Wij hebben €1.208.000 uitbetaald.

Nog eens ruim 1.150 mensen hebben gebruik gemaakt van de subsidie woningisolatie van de provincie Gelderland, een regeling die wij uitvoeren. Tot nu toe zijn er 134 aanvragen voor de Duurzaamheidslening voor particulieren goedgekeurd.

Sinds begin 2014 kunnen bewoners van Nijmegen bij het Loket Duurzaam Wonen terecht voor vragen en informatie over

energiezuinig wonen en subsidieregelingen. Het (voormalig) Waterservicepunt is hier ook in opgegaan, waardoor mensen ook naar het loket gaan voor informatie over goed riool- en watergebruik, afkoppelen van hemelwater en groendaken. Bewoners maken goed gebruik van het loket. Voor energiebesparing en duurzame energie zijn er 952 contactmomenten geweest en voor watergerelateerde zaken zijn dat er 1.063. Het nationale Energie-akkoord stimuleert een dergelijke aanpak.

Dit najaar is Energieplein Nijmegen gestart. Dit project heeft als doel om groepen bewoners te enthousiasmeren om gezamenlijk aan de slag te gaan met het verduurzamen van de woning. Gekozen is om in de wijken Hees en Heseveld te starten. Met enthousiaste bewoners wordt een aanpak op maat ontwikkeld om grote groepen mensen in deze wijken aan te zetten tot actie. Momenteel lopen er zeven initiatieven.

3 Spoor Klimaatneutrale gemeente

Door haar hoge ambities op het gebied van het duurzaamheidsbeleid zal de gemeente zelf het goede voorbeeld moeten geven. Hieronder volgen de belangrijkste activiteiten op dit gebied.

- Energiebesparing gemeentebreed

In 2014 hebben we inzicht gekregen over het totale energieverbruik van de gemeentelijk gebouwen in 2013. Het gaat om het verbruik van de kantoorgebouwen, wijkcentra, sportaccommodaties en de openbare voorzieningen zoals openbare verlichting.

Volgens de CO2 footprint was in 2013 de CO2 uitstoot 971 ton. Dat is weer een daling ten opzichte van het jaar daarvoor. De tussentijdse doelstelling halen we en we liggen goed op koers om de doelstelling in 2015 te halen.

Opnieuw hebben we energie in onze kantoren, accommodaties en openbare ruimte bespaard (6,28%) ten opzichte van het startjaar 2008. De investeringen in het verduurzamen van de panden van afgelopen jaren - waaronder in het stadhuis - lijken dus een trendbreuk te hebben veroorzaakt.

We hebben een monitoringsysteem aangeschaft en ingeregeld, zodat we in de toekomst het beleid en de doelstellingen daadwerkelijk kunnen monitoren en verklaringen kunnen geven voor stijgingen en dalingen in het verbruik. Vanaf 2015 kunnen we dit systeem gebruiken.

- Energiebesparing gemeentelijke gebouwen en wijkcentra

Het Masterplan Verduurzamen Vastgoed geeft inzicht in welke energiebesparende maatregelen per gemeentelijk gebouw genomen

gaan worden. Het principe van het plan is dat de besparing op energiekosten wordt afgedragen waarmee nieuwe energiebesparende investeringen in het vastgoed worden gefinancierd.

We zijn begonnen in het stadhuis, waardoor dit gebouw uiteindelijk naar energielabel B gaat. Ook in andere panden zijn maatregelen getroffen. Op het dak van het DSB-gebouw is een windturbine geplaatst. Studenten van de Helicon Opleiding uit Boxtel onderzoeken de opbrengst. In sportzaal Bottendaal is een nieuw type LED-verlichting geïnstalleerd. De parkeergarage Eiermarkt heeft nieuwe LED lampen en bewegingsschakelaars, waardoor op verdiepingen waar niemand geparkeerd staat de verlichting terug schakelt naar een minimaal niveau. De vloeren van diverse wijkcentra (Titus Brandsma, de Inloop) zijn geïsoleerd met speciale thermokussens.

- Duurzame inkoop

We kopen voor 94% duurzaam in, aldus het monitoringsinstrument van AgentschapNL. In deze monitoring worden alle aanbestedingen van meer dan € 100.000,- voor diensten en leveringen, en meer dan € 500.000,- voor werken, meegenomen. Opdrachten onder deze drempelwaarde vallen buiten de monitoring omdat hier centraal geen gegevens over duurzaamheid worden bijgehouden. Verder hebben we de Duurzaamheidsladder toegepast. Dat is een door ons ontwikkelde methodiek voor duurzaam inkopen en aanbestedingen.

We nemen duurzaamheidscriteria op bij aanbestedingen. Zo zijn we met onze buurgemeenten gestart met de voorbereidingen voor een Europese aanbesteding voor ons eigen gemeentelijk energie verbruik. We onderzoeken op welke manier we het aandeel regionaal duurzaam opgewekte energie kunnen vergroten.

Een Nijmeegse werkgroep, bestaande uit vrijwilligers wil de titel "Fairtrade Nijmegen" behalen. Sinds begin 2014 ondersteunen we deze werkgroep. Ook streven we ernaar zelf Fairtrade in te kopen.

- Openbare verlichting

We hebben opnieuw een aantal projecten met LED verlichting uitgevoerd, waaronder de Groenestraat, de Dobbelmanweg en de Ubbergseweg. De Grootstalselaan is uitgebreid met verlichting, die dynamisch wordt gestuurd door het aanbod van verkeer.

4. Spoor Duurzame Economie

De gemeente stimuleert bedrijven om mee te helpen om klimaatverandering tegen te gaan. De belangrijke speerpunten hierbij volgen hieronder.

- Handhaven Wet Milieubeheer

De provincie Gelderland heeft besloten middelen aan de ODRN beschikbaar te stellen om in 2015 branchegewijs bedrijven te handhaven op energiebesparing. Hiermee krijgt onze succesvolle aanpak navolging in Nijmegen en in andere gemeenten. Afgelopen jaren hebben supermarkten, bedrijven in kantoren en zorginstellingen een hoop energiebesparende maatregelen genomen, zodat ze voldoen aan de regels van de Wet Milieubeheer.

- Duurzame evenementen

De Zevenheuvelenloop en de Vierdaagse marsen en feesten hebben opnieuw aandacht besteed aan duurzaamheid, onder andere door betere afvalscheiding en meer inzet van het openbaar vervoer voor bezoekers en deelnemers. De energie voor de LED verlichting tijdens de Zevenheuvelennacht is opgewekt door fietsers. We hebben samen met deze en andere grote partijen een duurzaamheidsstandaard voor evenementen opgesteld. Momenteel zijn we met hen in overleg over de implementatie daarvan.

- Boostcamp

De Stichting de Vierdaagsefeesten heeft in samenwerking met Royal HaskoningDHV de nationale conferentie "Circular Economy BOOSTcamp" naar onze stad gehaald, waardoor we volgend jaar hotspot zijn op het gebied van de circulaire economie.

- Kiemt

We onderhouden contact met KIEMT (Kennis en Innovatie in Energie- en Milieutechnologie). KIEMT vormt een regionaal netwerk van bedrijven, overheden en kennisinstellingen. Doel is via nauwere samenwerking en kennisuitwisseling de vernieuwing op het gebied van energie- en milieutechnologie te bevorderen. Zo adviseert KIEMT nieuwe en bestaande bedrijven over de toepassing van duurzame energie en zoekt mee naar financieringsmogelijkheden.

- Nijmeegs Energie Convenant

In 2013 is het nieuwe Nijmeegs Energie Convenant 2.0 ondertekend door negentien grote Nijmeegse organisaties en instellingen, waaronder de gemeente Nijmegen. Hiermee hebben we ook in 2014 een vervolg kunnen geven aan het convenant dat in 2008 is ondertekend.

Met de ondertekening van dit convenant beloven de partijen om de uitstoot van CO2 in de eigen bedrijfsvoering stevig terug te dringen.

- Groene Hub

Het project de Groene Hub werkt aan de versterking van de regionale biobased en circulaire economie, waarbij intensief wordt samengewerkt met regionale kennisinstellingen en bedrijven. De regio kent zes hotspots voor de hoogwaardige verwerking van reststromen biomassa, waaronder ARN BV in

Weurt, die GFT-afval verwerkt tot compost en groen gas. Daarnaast heeft de regio een zeer sterke energiesector, met vanouds toonaangevende energie-instellingen als TenneT en Alliander naast mondiale spelers als DNVGL (vh KEMA), DEKRA, Akzo Nobel, Arcadis, NXP, Royal Haskoning DHV, en een rijk geschakeerd MKB met innovatieve producten zoals flexibele zonnecelfolie, (waterstof-)elektrische aandrijflijnen en E-laadinfrastructuur.

- Organisatie-overstijgende samenwerking

In 2014 hebben de gemeenten Arnhem, Beuningen, Duiven, Lingewaard, Nijmegen en Renkum samen met de provincie Gelderland, Stadsregio Arnhem Nijmegen en de MRA (Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Milieu Regio Arnhem) laten zien bovenlokaal te kunnen samenwerken op het thema bio-economie. Zo zijn er gezamenlijke opdrachten verstrekt voor de uitvoering van diverse onderzoeken. En zijn er ambtelijke afspraken gemaakt om niet enkel voor het eigenbelang, maar bovenlokaal een strategie te volgen, voor de acquisitie van innovatieve bedrijven in de bio-economie.

We werken in Euregionaal verband samen met Radboud Universiteit, Nordrhein Westfalen en universiteit Duisburg - Essen aan gecoördineerde inzameling en hoogwaardige verwerking van biomassa uit landschapsbeheer. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om biomassa te importeren, omdat niet alle ambities met regionale biomassa kunnen worden verwezenlijkt. Uitkomst is dat de regio potentie heeft om een regionale en bovenregionale hub te worden van biomassa-aanvoer, verwerking en cascadering. De CO₂-uitstoot van het transport van biomassa naar de stadsregio blijkt zeer klein ten opzichte van de te behalen CO₂-reductie door inzet van de biomassa als vervanger van fossiele brandstoffen.

5. Spoor Duurzame mobiliteit

Nijmegen staat op de kaart met duurzaam vervoer. In 2014 hebben we opnieuw belangrijke stappen gezet om onze regio koploper te laten zijn in duurzaam vervoer. Dit in samenwerking tussen bedrijven, overheid en kennisinstellingen.

Velocity 2017

We hebben samen met Arnhem een bidbook ingediend bij de European Cyclist' Federation. Op de valreep van 2014 is bekend geworden dat Arnhem en wij het internationale fietscongres VeloCity in 2017 mogen organiseren.

- Snelfietsroutes

We hebben in 2014 de fietsstraat Dennenstraat gerealiseerd (1,2 km). Deze maakt deel uit van de snelfietsroute Nijmegen-Beuningen. Ook is de fietsstraat Wijchenseweg (0,6) km afgerond, die bij de snelfietsroute Nijmegen - Wijchen hoort.

Daarnaast is een fietstransferium bij het Centraal Station Nijmegen met 4000 plaatsen geopend

- Groene Hub

Het project De Groene Hub zorgt ook voor duurzame mobiliteit in onze regio. We maken ons sterk om het rijden op groen gas in de regio te stimuleren. Dat doen we met onze regionale partners, zoals de provincie Gelderland, de buurgemeenten en het bedrijfsleven.

- Bij ARN b.v. wordt het gft-afval vergist tot groen gas voor de bussen van Breng. Doordat de stadsbussen op groen gas rijden heeft de stadsregio Arnhem Nijmegen met 17 gram CO₂ per reizigerskilometer veruit de laagste van uitstoot van Nederland. Dit blijkt uit onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van het KpVV.
- In het kader van Beter Benutten is er een regionale prijsvraag uitgeschreven om het regionale goederenvervoer efficiënter, schoner en betrouwbaarder te maken. Vijf consortia hebben gewonnen waarvan 3 Nijmeegse initiatieven (PakketAdres van Eco2City, distributie met elektrische voertuigen van Combipakt en overslag bij de Grift). Ze hebben in 2014 ervaring opgedaan met hun concepten. De evaluatie hiervan volgt nog.
- In november 2014 is de landelijke Green Deal Zero Emission Stadslogistiek ondertekend. Naast gemeente Nijmegen hebben ook de koplopende, Nijmeegse bedrijven als Binnenstadservice, Combipakt en de afvalverwerker DAR de Green Deal onderschreven.

Zie "hoofdstuk 4. Lucht" voor andere resultaten op het gebied van duurzame mobiliteit.

6. Spoor Duurzame stedelijke ontwikkeling

In bestaande gebouwen en bij nieuwbouw is vaak nog veel energiebesparing te realiseren. Hieronder komen enkele belangrijke voorbeelden aan bod.

- Warmtenet

De aanleg van het Warmtenet is gestart. Momenteel zijn 4.000 bestaande woningen in de Waalsprong aangesloten op deze duurzame warmtevoorziening. De 10.000 nog te bouwen woningen in de Waalsprong en Waalfront worden hiermee ook van warmte voorzien.

In 2014 is een warmtevisie voor Nijmegen vastgesteld voor de uitbreidingsmogelijkheden van het warmtenet in de bestaande stad (de campus en het bezit van de woningcorporaties). In 2014 is gestart met de haalbaarheid van het aansluiten van de campus. Samen met de provincie, gemeente Arnhem, Alliander en

Nuon bekijken we ook de mogelijkheden en de belemmeringen om het warmtenet door te trekken richting Bergerden en Arnhem en te komen tot een regionaal warmtenet voor 90.000 woningen (of equivalenten daarvan).

- Energiezuinige projecten Waalsprong

In samenwerking met de Provincie wordt in de Waalsprong een extra energiezuinige wijk "De Groene Oever" gebouwd. Inmiddels zijn er van de 117 woningen er 105 gebouwd. Duurzaamheidsmaatregelen in de Groene Oever zijn onder andere het plaatsen van 760 zonnepanelen en het standaard leveren van hot-fill aansluitingen. Hiermee besparen de woningen 60% CO2.

Er zijn 3 extreem zuinige "Passief Huis" woningen gebouwd in particulier opdrachtgeverschap (Generatie Wooncomplex Landgoed Oosterhout). In 2015 volgen er nog drie.

De bouw van het ecologisch bouwproject Iewan is gestart. De toekomstige bewoners bouwen in samenwerking met Talis sociale huurwoningen van stro en leem in Nijmegen Lent. Daarnaast zijn de eerste 16 energienotatoze woningen (Nia Nesto) van Portaal gebouwd.

- Duurzaam Bouwen: GPR

Net als vorig jaar hebben wij, de buurgemeenten, woningcorporaties en bouwbedrijven ervaring opgedaan met GPR, een toetsingsinstrument hoe duurzaam een gebouw of omgeving is.

- Herontwikkeling GDF Suez terrein

In het SER Energieakkoord is de sluiting van de kolencentrales per 2016 aangekondigd waaronder die van GDF Suez in Nijmegen. GDF Suez ziet deze sluiting ook als kans en samen hebben we de mogelijkheden bekeken om de locatie te herontwikkelen tot een "Groene Delta" voor het opwekken van lokale en duurzame energie.

- Ruimte voor de Waal

Het project Ruimte voor de Waal is in uitvoering, met de teruglegging van de Lentse Waaldijk en de aanleg van een nevengeul in de uiterwaarden. Dit is het grootste en meest zichtbare klimaatadaptatieproject van Nederland en trekt ook internationale belangstelling. Het project wordt duurzaam uitgevoerd, waarbij onder andere zoveel mogelijk materialen per schip wordt afgevoerd in plaats van met vrachtwagens. In het bezoekerscentrum aan de Waal kunnen mensen terecht voor informatie.

- Structuurvisie

We gebruiken de Nijmeegse principes van duurzame stedelijke ontwikkeling bij ruimtelijke ontwikkelingen; duurzaamheid is als een van de leidende principes verankerd in de in 2013 vastgestelde Structuurvisie.

In de structuurvisie is duurzame stedelijke ontwikkeling een leidend thema. In Nijmegen zien wij een duurzame stad als stad die aantrekkelijk is om te wonen, werken en recreëren en die flexibel inspeelt op nieuwe opgaven. Dat willen we op de volgende manier bereiken:

1. zorgvuldig omgaan met ruimte, met aandacht voor stevige groene en blauwe structuren;
2. hoge ruimtelijke kwaliteit in zowel de gebouwde omgeving als bij nieuwe ontwikkelingen;
3. inspelen op nieuwe opgaven op het gebied van energietransitie en klimaat;
4. bewoners en bedrijven binden aan stad en wijk;
5. inzetten op schone vervoerswijzen.

Deze aspecten van duurzame stedelijke ontwikkeling komen terug in alle thema's van de structuurvisie.

2. Bedrijven

- De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 van kracht geworden. Voortaan slechts één procedure voor alle benodigde vergunningen zoals milieu, bouwen, ontheffingen, brandveiligheid of kappen van bomen.
- Nijmegen telt in 2014 2751 bedrijven, waarvan 51 bedrijven vergunningplichtig zijn.
- Sinds 1 april 2013 wordt de uitvoering van de Wabo verzorgd door de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN).
- Efficiëntere handhaving door 'slimmer handhaven'.

Voor bedrijfsactiviteiten gelden milieuvoorschriften in het kader van de Wet milieubeheer. Enerzijds zijn deze regels vastgelegd in het Activiteitenbesluit, anderzijds kan een milieuvergunning nodig zijn. Een kleine 2 procent van de Nijmeegse bedrijven is nog vergunningplichtig. Met vergunningverlening en handhaving van de verleende milieuvergunningen en algemene milieuregels zorgen gemeenten ervoor dat het milieu en de leefomgeving zo min mogelijk door bedrijfsactiviteiten worden aangetast. Andere instrumenten zijn het geven van voorlichting aan bedrijven en het stimuleren van een milieuvriendelijke bedrijfsvoering.

Omgevingsvergunning

Afgelopen jaar is veel ervaring opgedaan met de omgevingsvergunning. Bedrijven, instellingen en burgers hoeven voor alle benodigde vergunningen (zoals milieu, bouwen, ontheffingen, brandveiligheid of kappen van bomen) slechts één procedure te doorlopen. In de Wabo-werkwijze vervullen klantmanagers en vergunningcoördinatoren een centrale rol.

2.2 Vergunningverlening en handhaving

Tabel 2.1 Overzicht aantallen vergunningen en handhavingacties

	2011	2012	2013	2014
Aantal aanwezige bedrijven in Nijmegen				
Vergunningplichtige bedrijven	87	80	67	51
AMvB-meldingplichtige bedrijven	1509	1548	1500	1617
AMvB-niet meldingplichtige bedrijven	1045	1042	1010	1083
Totaal aantal bedrijven Wet milieubeheer	2641	2670	2577	2751
Aantal uitgevoerde vergunning-verleningsacties per jaar				
Verleende vergunningen/actualisaties per jaar	11	10	24	31

Meldingen zonder milieugevolgen vergunningplicht	8	15	14	12
Meldingen AMvB	87	107	87	123
Gedoogbesluiten	0	1	0	0
Maatwerkvoorschriften	3	5	6	9
Aantal beroepsprocedures bij Raad van State tegen milieubesluiten	1	0	0	0
Aantal uitgevoerde handhavingacties per jaar				
Integrale controles	451	344	384	535
Hercontroles	131	120	146	238
Voornemens	33	28	19	63
Dwangsomopleggingen	15	14	5	23
Dwangsom ingetrokken	3	0	0	0
Bestuursdwang opleggingen	0	0	0	0
Bestuursdwang beëindigd	0	0	0	0
Inningen opgelegde dwangsommen	11	14	1	4

Tabel 2.1 geeft het aantal bedrijven in Nijmegen weer dat onder de Wet milieubeheer valt. Tevens geeft tabel 2.1 een overzicht van de acties voor vergunningverlening en handhaving die de gemeente in 2014 en de voorgaande jaren heeft uitgevoerd. Voor nadere uitleg: zie het begrippenkader. Begrippenkader:

- *AMvB-meldingsplichtige bedrijven*: hebben geen milieuvergunning nodig, maar moeten zich houden aan algemene voorschriften die door het rijk zijn opgesteld en zijn vastgelegd in het Activiteitenbesluit, het Besluit Glastuinbouw of het Besluit Landbouw milieubeheer;
- *AMvB-niet meldingsplichtige bedrijven*: hebben geen milieuvergunning nodig en hebben ook geen meldingsplicht. Zij dienen wel aan bepaalde voorschriften uit het Activiteitenbesluit te voldoen.
- *Maatwerkvoorschrift*: alleen bij AMvB-bedrijven. Wanneer de situatie dit vraagt, kan de gemeente afwijken van of een nadere invulling geven aan de standaardvoorschriften;
- *Gedoogbesluit*: besluit van de gemeente om tijdelijk niet op te treden tegen een bedrijf wanneer dat vanwege een overgang- of overmachtsituatie niet aan de milieuregels kan voldoen;
- *Dwangsom*: door de gemeente opgelegde geldboete voor elke keer dat een bedrijf de regels overtreedt of een overtreding niet binnen een opgedragen termijn ongedaan maakt;
- *Bestuursdwang*: het door de gemeente zelf ongedaan (laten) maken van een overtreding op kosten van het bedrijf dat de overtreding maakt;
- *Voornemen*: schriftelijke waarschuwing door de gemeente aan een bedrijf dat er bij een volgende overtreding opgetreden zal worden via een dwangsom of bestuursdwang.

Vergunningverlening milieu

Sinds 1 april 2013 verzorgt de Omgevingsdienst Regio Nijmegen de vergunningverlening milieu voor de gemeente Nijmegen. Hiermee wordt een verdergaande verbetering in de kwaliteit doorgevoerd. Dit zorgt voor een constante goede kwaliteit bij het verlenen van milieuvergunningen. Zo is er in 2014 tegen geen enkele vergunning beroep ingesteld bij de Raad van State.

De snelheid in het afhandelen van vergunningaanvragen is in 2014 op orde. Verder is gestart met een aantal actualisaties van een aantal verouderde vergunningen. Met deze werkwijze houden we het Nijmeegse vergunningbestand actueel.

Milieuhandhaving

Sinds 1 april 2013 verzorgt de Omgevingsdienst Regio Nijmegen de handhaving milieu voor de gemeente Nijmegen. De ODRN werkt volgens de Nijmeegse systematiek van 'slimmer handhaven'. De gemeente wil dat de ODRN dáár handhaaft waar de risico's op niet naleven van de milieuvoorschriften het grootst zijn. Door meer programmatisch en dus slimmer handhaven moet het naleefgedrag bij bedrijven worden verhoogd. In 2014 is verder gewerkt aan integrale bedrijfsbezoeken met brandweer en bouwen. Deze bezoeken zijn uitgevoerd bij de bedrijven/instellingen waar we het hoogste risico verwachten.

2.3 Handhavingsprojecten

- Handhaving vindt ook plaats in projectvorm, samen met andere partijen zoals bouwen, brandweer, politie en provincie. Voorbeelden zijn de Gelderse handhavingsweek en integraal horecatoezicht.

Naast de milieuhandhaving van bedrijven via periodieke controles vindt milieuhandhaving ook in projectvorm plaats. Meestal nemen andere controlerende instanties zoals de brandweer, provincie, politie of waterschap deel aan deze (integrale) projecten, alsmede de discipline bouwen (ook ondergebracht in de ODRN).

Integrale handhaving horeca

In Nijmegen is het Horeca-actieteam (HAT) ingesteld. Vanuit het HAT worden alle aanvragen van horeca-ondernemers integraal opgepakt. Ook de bedrijfsbezoeken geschieden integraal met milieu, bouwen en brandweer. In 2014 zijn 60 integrale horeca-bezoeken uitgevoerd.

2.4 Advisering provinciale inrichtingen

- Per 1 januari 2014 zijn 27 VVGB bedrijven overgegaan van provinciaal naar gemeentelijk bevoegd gezag. Dat betekent dat de provincie nog 10 bedrijven in Nijmegen het bevoegd gezag is voor het afgeven van de omgevingsvergunning.
- Sinds 1 april 2013 wordt voor zowel voor de gemeentelijke als de provinciale bedrijven door de ODRN de vergunning verleend.

2.5 Externe veiligheid

- Externe veiligheid speelt bij de opslag, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen en gassen, waaronder ook verkooppunten van vuurwerk.
- Nijmegen telt in 2014 nog drie bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen.
- Nijmegen heeft een lokaal extern veiligheidsbeleid opgesteld: aparte veiligheidsniveaus per gebiedstype (wonen, industrie en buitengebied).
- Geen overtredingen bij opslag en verkoop van vuurwerk in 2014.

Externe veiligheid is een belangrijk onderwerp in het vierde Nationale Milieubeleidsplan, dat op gemeentelijk niveau om uitwerking vraagt. Het gaat om risico's door bijvoorbeeld bedrijven en goederentransport, zoals ontploffingen en het vrijkomen van gas.

Besluit risico's zware ongevallen (Brzo)

Nijmegen kende in 2014 drie bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen (zie tabel 2.2). Eén bedrijf valt onder het bevoegd gezag van de provincie Gelderland. De overige twee onder het bevoegd gezag van de gemeente Nijmegen.

Tabel 2.2: Aantal risicobedrijven in Nijmegen

Soort risicobedrijf	2011	2012	2013	2014
- BRZO-bedrijven	3	3	3	3
- Bedrijven met grote ammoniak koelinstallaties	3	3	3	3
- LPG-tankstations	11	11	11	11
- Verkooppunten consumentenvuurwerk	13	13	13	13
- Overige bedrijven met extern risico	4	4	4	4
Totaal	34	34	34	34

De bedrijven en het transport waarbij in Nijmegen aspecten van externe veiligheid aanwezig zijn, zijn te vinden op de risicokaart van Gelderland (www.gelderland.nl/kaarten en cijfers/veiligheid). De gemeente Nijmegen stelt risiconormen op en controleert deze normen.

In 2014 heeft de ODRN namens de gemeente Nijmegen haar jaarlijkse inspectieronde gehouden bij twee Nijmeegse Brzo-bedrijven onder haar eigen bevoegd gezag.

Bij de inspecties is vooral gekeken naar de manier waarop er om wordt gegaan met veiligheidsmaatregelen; of de juiste

maatregelen zijn genomen, of de voorzieningen aanwezig zijn en of de maatregelen doen wat ze moeten doen.

De bedrijven konden niet volledig aantonen dat de gekozen maatregelen het gevaar van de installatie beheersen. Daarom hebben we handhavingstrajecten ingezet.

Lokaal extern veiligheidsbeleid

Begin 2014 hebben we een lokaal extern veiligheidsbeleid vastgesteld. Hierin wordt voor de verschillende type gebieden binnen de gemeente (woongebieden, industrieterreinen en buitengebied) het gewenste veiligheidsniveau opgenomen. De geformuleerde uitgangspunten zullen worden toegepast bij alle gemeentelijke activiteiten en ontwikkelingen waarbinnen externe veiligheid een rol speelt (vergunningverlening en handhaving, routing vervoer gevaarlijke stoffen, ruimtelijk beleid, rampenbestrijding en risicocommunicatie).

Vuurwerkinrichtingen

In 2014 waren er binnen de gemeente Nijmegen dertien verkooppunten voor vuurwerk actief. Dit aantal is al enkele jaren stabiel. De dertien verkooppunten (allen met een opslag tot 10.000 kg) vallen onder de meldingsplicht.

Met betrekking tot de opslag en de verkoop van vuurwerk zijn in het jaar 2014 geen overtredingen geconstateerd.

2.6 Klachten

- Klachten worden geregistreerd in het milieuklachtenregistratiesysteem van de Provincie Gelderland.
- In 2014 zijn er in totaal 321 klachten geregistreerd. Hiervan hebben er 17 geleid tot een handhavingstraject.

Bedrijfsactiviteiten of gedragingen van bedrijven kunnen aanleiding geven tot klachten. Klachten worden geregistreerd in het milieuklachtenregistratiesysteem van de Provincie Gelderland. Het registratiesysteem is via internet ook toegankelijk voor burgers (milieuklacht.gelderland.nl) In 2014 zijn er in totaal 321 klachten geregistreerd. Het betreft hier voornamelijk klachten van geluidoverlast en stankhinder van bedrijven. Waar mogelijk wordt direct geprobeerd de oorzaak van de klacht te achterhalen en weg te nemen. In de meeste gevallen is de veroorzaker te achterhalen, maar soms is dit niet mogelijk. Het aantal klachten in 2014 is nagenoeg gelijk aan 2013.

3. Bodem

- bodemsaneringen;
- Activiteiten:
Convenant bodem, spoedeisende gevallen, energiebesparende mogelijkheden ondergrond, nieuwe AmVB Bodemenergie
- Grondverzet

3.1 Aanpak bodemverontreiniging

- bodemsaneringen

We werken aan een gezonde en duurzame ondergrond, waarbij we gezondheidsrisico's en risico's voor ecologie voorkomen, wegnemen of beheersen, waardoor huidige en toekomstige gebruiksfuncties mogelijk zijn en blijven. We streven ernaar dat de bodemkwaliteit in Nijmegen minimaal gelijk blijft en/of op termijn verbetert.

In 2014 zijn er tientallen bodemsaneringen uitgevoerd.

Daarmee hebben we mogelijke volksgezondheidsrisico's terug gebracht en verspreidingsrisico's beperkt.

In Nijmegen zijn er momenteel 7 spoedlocaties op basis van verspreidingsrisico's waarvan de sanering nog niet is gestart. Er zijn geen humane of ecologische spoedlocaties waarvan de bodemsanering nog moet starten.

Wij voeren zelf saneringen uit op het Mercuriuspark, voormalig bedrijventerrein Lent (Thermionterrein), Voorzieningshart Waterkwartier. Verder hebben we ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt zoals woningbouw, maar ook zijn er veel saneringen uitgevoerd voor de realisatie van projecten binnen 'Nijmegen Omarmt de Waal' zoals aan de Waalkade en in de Dijkteruglegging Lent.

Nieuw zijn de bodemsaneringswerkzaamheden in het Waalfront. Hier worden in 2015 nieuwbouwwijken aangelegd. Daarvoor moet eerst bodemsanering plaatsvinden.

Het afgelopen jaar lag het zwaartepunt van toezicht op het project Dijkteruglegging Lent. Hierbij wordt naast het direct toezicht houden op ook wekelijks overlegd met de uitvoerende partij van dit werk.

Verder zijn de saneringen buiten het project Dijkteruglegging Lent minimaal 1 keer bezocht.

Aanpak	Realisatie	Doelstelling	Realisatie
bodemverontreiniging	2013	2014	2014
3.1 Ernstig verontreinigde locaties met humane risico's zijn beheerst in 2015	75%	100%	100%

3.2 Activiteiten

- Wat hebben wij ervoor gedaan:
Convenant bodem, spoedeisende gevallen, energiebesparende mogelijkheden ondergrond, nieuwe AmVB Bodemenergie

We hebben uitvoering gegeven aan de activiteiten die zijn opgenomen in het Convenant Bodem. Zo hebben we voor de ondergrond onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om gebiedsgericht grondwaterbeheer op te zetten. Bodemsaneringen mogen geen belemmering vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen. In 2014 hebben we 18 beschikkingen opgesteld. Daarnaast hebben we 85 meldingen in het kader van BUS beoordeeld.

T.b.v. ruimtelijke projecten (stedelijke ontwikkeling) hebben we voor de Dijkteruglegging Lent saneringen uitgevoerd, en saneringen ten behoeve van projecten in de Waalsprong en Waalfront. Vanaf 2015 zal ook het toezicht op de saneringen binnen het waalfront plaatsvinden.

Om in 2015 de risico's van alle spoedeisende locaties met ernstige bodemverontreiniging te hebben beheerst dan wel te hebben gesaneerd is de bodemsanering Mercuriuspark het tweede jaar ingegaan en is het 4^e jaar van de grootschalige grondwatersanering Philips Waalsprong uitgevoerd. Hiermee zetten we, met behulp van de inzet van ISV-gelden, belangrijke stappen om indicator 3.1 uit de begroting te realiseren. In juli 2013 hebben we een definitief overzicht van de spoedlocaties aangeleverd aan I&M.

Zorgplicht

In 2014 zijn 2 nieuwe bodemverontreinigingen gemeld. Op twee locaties is de verontreiniging gesaneerd, de overige 3 zijn nog in uitvoering (o.a. monitoring).

Energiebesparende mogelijkheden van de ondergrond

We hebben een saneringsonderzoek uitgevoerd om te beoordelen op welke wijze een aantal grootschalige grondwaterverontreinigingen kunnen worden aangepakt/beheerst en de mogelijkheden verkend om dit te combineren met vormen van energiebesparing in de ondergrond (bodemenergie). Ook zijn we verder gegaan met een verkenning van de mogelijkheden om de onttrekkingsputten van het waterwingebied Nieuwe Markt

(dit waterwingebied sluit in 2015) te benutten voor koude levering. We voeren sinds 2013 de nieuwe AmvB Bodemenergie uit. Melding voor de aanleg van een gesloten systeem worden na een bodemadvies bij de Omgevingsdienst verder afgehandeld. Met Provincie hebben we mogelijkheden van samenwerking en gegevensuitwisseling van open en gesloten systemen van bodemenergie verkend.

In de wijk Bottendaal zijn mogelijk nog enkele spoedlocaties. In 2014 is gestart met onderzoek bij enkele verdachte locaties. Een daarvan betreft het voormalige ASW terrein waar in de jaren '80 na bodemsanering, woningen zijn gebouwd. Hier is een bodemluchtonderzoek uitgevoerd. Geconstateerd is dat inderdaad sprake was van gechloreerde oplosmiddelen in de bodemlucht onder huizen. In veel gevallen was de concentratie onder de kruipruimte onder de risicowaarde.

Het bodeminformatiesysteem en Milieuatlas

Alle gegevens uit bodemonderzoeken worden opgeslagen in het bodeminformatiesysteem. Via de zogenaamde 'Milieuatlas' hebben burgers en belanghebbenden, zoals makelaars, toegang tot deze gegevens en kunnen ze hier zelf via internet bodeminformatie opzoeken. De Milieuatlas op internet is goed te vinden en wordt goed bezocht. Vooral voor de aanleg en onderhoud van kabels en leidingen wordt de Milieuatlas regelmatig geraadpleegd wat weer leidt tot eerdere BUS meldingen Tijdelijke Uitplaatsing. De Milieuatlas is bereikbaar op: <http://www.nijmegen.nl/imap/milieu-atlas.html>. Alle bodemrapportages zijn te downloaden via deze site.

bodemonderzoeken naar soort 2014

verkennend bodemonderzoek	93
nader bodemonderzoek	28
Evaluatierapporten	22
grondwater) monitoring	17
nulsituatie onderzoek	3
saneringsplannen	10
historisch onderzoek ISV	0

3.3 Grondverzet

Grondverzet

- Hoeveelheden
- Project dijkeruglegging Lent
- Project Waalfront

Grondverzet

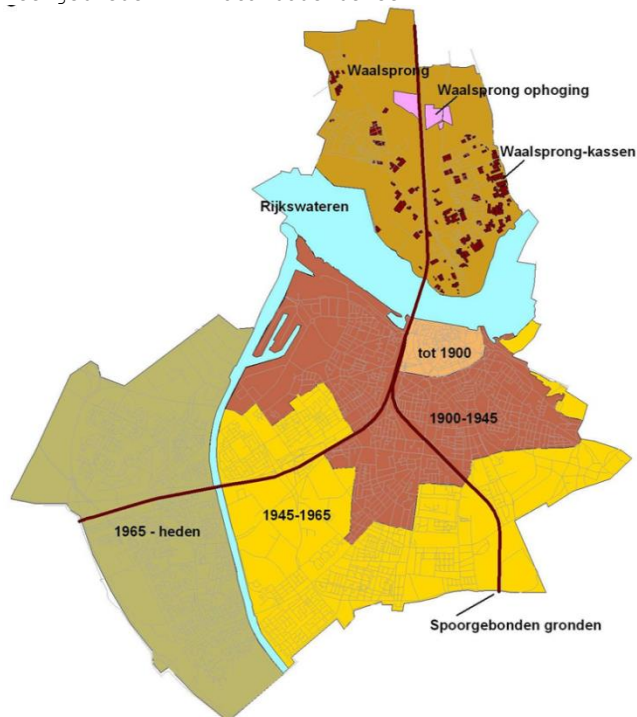
Met de Nota Bodembeheer van 2012 is het mogelijk om binnen de Gemeente Nijmegen op een milieuhygiënische wijze licht verontreinigde grond als bodem te hergebruiken.

De Nota beschrijft het beleid ten aanzien van hergebruik van grond in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit. Dit besluit regelt grondverplaatsingen om te voorkomen dat verkeerde grond wordt toegepast. Grondverzet moet vooraf aangemeld worden via een landelijk meldpunt.

Bovendien kunnen met de bodemkwaliteitskaart, die in de Nota is opgenomen, de gevallen van ernstige bodemverontreiniging worden afgeperkt.

Onderstaand figuur geeft de indeling weer van de deelgebieden in de Nota bodembeheer.

Deelgebieden in Nota bodembeheer

Getoonde tabel geeft een overzicht van de meldingen in 2014 in kader van het Besluit Bodemkwaliteit. In de tabel is een extra kolom opgenomen voor het project Dijkteruglegging Lent. Deze is in 2012 van start gegaan en wordt bij handhaving apart geregistreerd vanwege de grote hoeveelheden grond die in dit project worden toegepast.

De totale toegepaste hoeveelheden grond binnen de gemeente Nijmegen ligt vele malen hoger dan in de tabellen wordt aangegeven. Dit omdat bij het melden van toepassingen met AW2000 grond ("schone" grond) geen hoeveelheden hoeven te worden gemeld.

Meldingen grondverzet in kader van Besluit bodemkwaliteit

	2011	2012	2013	2013 DTL	2014	2014 DTL
Aantal meldingen	47	39	41	103	66	68
Hoeveelheid (in tonnen)	395.083	291.098	17.485	±656.651 m ³	±46.862 m ³	±49.599 m ³

Project Dijkteruglegging Lent

Landelijk loopt het programma Ruimte voor de Rivier. Binnen de gemeente Nijmegen wordt een deelproject van dit programma uitgevoerd; Dijkteruglegging Lent (DTL). Bodemhandhaving houdt hier het toezicht op de grondstromen en de bodemsaneringen. Gemeente Nijmegen heeft tevens de coördinatie van de handhaving betrokken bevoegde gezagen op zich genomen.

In dit project wordt een extra nevengeul gegraven om de rivier meer ruimte te geven bij hoogwater. Door deze ontgraving komt in dit project ongeveer 5 miljoen m³ vrij. Van deze 5 miljoen m³ wordt 1 miljoen binnen het project verwerkt en de rest wordt afgevoerd.

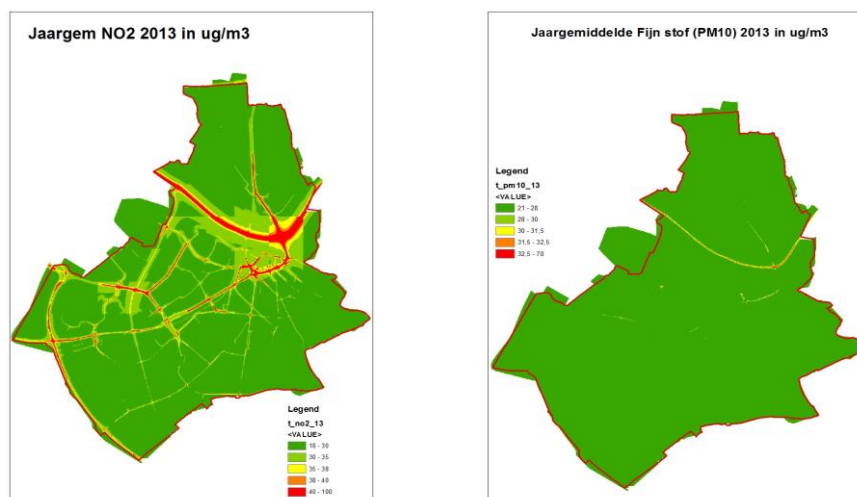
Het project loopt dit jaar naar het einde toe. Nu is al in het meldingenoverzicht te zien dat het aantal meldingen grondverzet is afgenomen.

4. Lucht

4.1 Uitvoeringsprogramma 2010-2014

Volgens schattingen van het RIVM overlijden in Nederland jaarlijks 1800 mensen vervroegd door kortdurende piekblootstellingen aan fijn stof. De langdurige blootstelling aan (gemiddeld lagere concentraties) fijn stof leidt in Nederland tot een gemiddelde levensduurverkorting van ca. 12 maanden. In de Wet milieubeheer staan kwaliteitsnormen voor zes stoffen die luchtverontreiniging veroorzaken. Voor vier van deze stoffen (benzeen, koolmonoxide, zwaveldioxide en lood) zijn in Nijmegen geen overschrijdingen te verwachten. In 2014 heeft I&M aan de hand van berekeningen gerapporteerd (via de monitoringstool) over de luchtkwaliteit in Nijmegen in 2013. Uit deze landelijke monitoringstool blijkt dat in Nijmegen de normen voor fijn stof (PM_{10}) in 2013 niet worden overschreden. De grenswaarde voor stikstofdioxide is in 2013 overschreden op 0,7 km. weglengte. Dat was 1,2 km in 2012, 0,8 km in 2011, 5,4 km in 2010 en 6,4 km in 2009. Sinds 2011 wordt voorspeld dat er in 2015 geen overschrijdingen voor NO_2 meer aanwezig zullen zijn.

Aanvullend op de monitoringstool laat Nijmegen berekeningen uitvoeren die een stadsdekkend beeld opleveren en waarbij scheepvaart expliciet als bron wordt meegenomen. Bijgevoegde kaarten betreffen deze berekeningen, uitgevoerd in 2014 over het voorbije jaar 2013.

De getoonde rode plekken zijn overschrijdingen van grenswaarden. Deze vallen binnen de formele toetsafstanden van 10 meter vanaf de rand van de weg. Omdat ze binnen de formele toetsafstanden vallen zijn ze geen formele overschrijdingen van wettelijke normen. In verband met meteorologische omstandigheden en ontwikkelingen in Waalfront

en -sprong en De Oversteek is dit geen garantie dat we vanaf 2015 daadwerkelijk voldoen aan de wettelijke normen voor met name NO₂. Vanwege de overschrijding voor NO₂ is in januari 2010 voor de jaren t/m 2014 een nieuw uitvoeringsprogramma vastgesteld met maatregelen die zorgen voor terugdringing van deze overschrijding. Verdere uitvoering van deze maatregelen is nodig voor meer zekerheid om te voldoen aan de wettelijke normen voor NO₂ vanaf 2015. Ook als we aan de wettelijke normen voldoen is er nog veel te winnen op het gebied van gezondheid en de daarmee samenhangende maatschappelijke kosten door de luchtkwaliteit verder te verbeteren. Het gaat dan ook om het terugdringen van roet. In 2014 zijn we gestart met het invullen van de roetnorm en een gezonde luchtkwaliteit zoals in het coalitieakkoord aangegeven.

4.2 Activiteiten

Een belangrijke bron van luchtvervuiling is verkeer. Daarom zet Nijmegen in op schonere brandstoffen en betere doorstroming van het verkeer. Daarnaast zijn in 2014 alle bestemmingsplannen getoetst op luchtregelgeving.

De Gemeente Nijmegen heeft met de Stadsregio eind 2011 1,88 miljoen Euro extra middelen aangevraagd uit NSL-gelden (Fes-4) om in samenwerking met provincie en stadsregio aan projecten te besteden op het snijvlak van luchtkwaliteit, mobiliteit en economie. Het rijk heeft in 2012 schriftelijke toezegging van de subsidie gestuurd. De projecten moeten medio 2014 uitgevoerd zijn. Het gaat vooral om schone scheepvaart (schonere motoren, nabehandeling van uitstoot, aanleggen van walstroom in Nijmegen én in Arnhem en een vulpunt voor vloeibaar aardgas), een extra P+R voorziening (Poort Neerbosch) en het promoten van het bestaande lespakket luchtkwaliteit voor bovenbouw Havo/Vwo. In 2014 is het bestaande lespakket luchtkwaliteit extra gepromoot bij Nijmeegse scholen Havo/Vwo. Desondanks hebben scholen het lespakket niet toegepast. In 2014 hebben wij samen met het junior technovium bekeken of een werkplek voor luchtkwaliteit, duurzaamheid en geluid gerealiseerd kan worden. Overleg hierover is in gang gezet.

Schone brandstoffen

Schone brandstoffen zorgen voor minder uitstoot van schadelijke stoffen. In 2014 zijn onder andere de volgende resultaten geboekt:

- Gemeentelijke voertuigen schakelen over naar groengas als zij vervangen moeten worden. In totaal rijden nu 55 gemeentelijke voertuigen op groengas, 1 elektrisch en 1 hybride.
- In 2014 zijn we verder gegaan met het project 'schoner varen' om schonere en efficiëntere scheepvaart te bevorderen en de luchtkwaliteit te verbeteren. We hebben

ervoor gezorgd dat op de Waalkade walstroomvoorzieningen zijn aangelegd. Hierdoor hoeft de cruisevaart niet meer van dieselaggregaten gebruik te maken als ze aangemeerd zijn. Ook zijn we gestart met de voorbereidingen van walstroomvoorzieningen in de Waalhaven en Lindenberghaven. Verder is de Stadsregio gestart met een subsidieregeling voor nageschakelde technieken op bestaande schepen om de uitstoot van luchtverontreiniging te reduceren. Ook hebben we in 2014 financiering verworven voor het stimuleren van realisatie van een LNG-vulpunt voor scheepvaart in de regio (Interreg IVa en Interreg V). Tenslotte hebben we ons aangesloten bij een Europees consortium voor onderzoek naar schone scheepvaartmethoden en omzetting in Europese regelgeving voor scheepvaart (CLINSH). In Nijmegen zullen met name pilots voor walstroomvoorzieningen uitgevoerd worden.

- We bevorderden duurzame en schonere stadsdistributie. We hebben ons daarom in 2014 aangesloten bij de landelijke Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek (ZES).
- We werken samen met de Stadsregio en provincie aan het project De Groene Hub om regionaal geproduceerd groengas te faciliteren voor de hele Stadsregio. Productie van groengas vindt nu al plaats bij de ARN BV. Er lopen initiatieven bij o.a. Waterschap Rivierenland, GDF Suez en Bio Energie Bergerden.
- We werkten samen met de Stadsregio en provincie Gelderland aan een project om 1600 groengas voertuigen op de weg te hebben en 8 groengas vulpunten actief te hebben in de regio Arnhem Nijmegen. Hiertoe is een rekenmodel voor rijden op groengas gemaakt in samenwerking met de markt. Daarnaast is een regionale subsidie gestart voor taxi, (bestel)bus of vrachtauto op groengas. Deze subsidie liep tot juli 2014.
- De gemeente verstrekt subsidie aan taxibedrijven om ze makkelijker te laten overstappen op rijden op aardgas. In totaal is er tot nu toe aan 34 aardgastaxi's subsidie uitgekeerd. Er konden in 2014 geen nieuwe aanvragen voor onze Nijmeegse subsidie op aardgastaxi's meer worden ingediend. Wel hebben we subsidies uitgekeerd aan nog lopende aanvragen.
- Er zijn 16 openbare oplaadpunten voor elektrische auto's geplaatst op strategische locaties in de openbare ruimte en 4 laadpunten in parkeergarages.
- In 2012 is er gewerkt aan een subsidieregeling voor e-scooters voor bedrijven vanuit Nijmegen in samenwerking met Arnhem en de Stadsregio. Deze regeling is eind 2012 vastgesteld en op 21 januari 2013 gestart voor bedrijven en organisaties uit Nijmegen. Vanaf juni 2013 konden ook particulieren uit Nijmegen en omliggende gemeenten (mits ze in Nijmegen werken of een opleiding volgen) van de regeling gebruik maken. Door het bereiken van de einddatum konden vanaf april 2014 geen nieuwe subsidies meer aan worden gevraagd. Er zijn in totaal 63 elektrische scooters

gekocht met subsidie. Hiermee verminderen we de geluidsoverlast en verbeteren we de luchtkwaliteit niet substantieel, maar we hopen een beweging in gang te zetten.

- We hebben met de Stadsregio en provincie Gelderland gewerkt aan een aanvraag voor een subsidie uit de regeling Truck van de toekomst van het rijk. Deze subsidie (€500.000,-) is in 2011 verleend aan het consortium van transportbedrijf Cornelissen en BCTN uit Nijmegen en is bedoeld voor de aanschaf van vrachtwagens die op de brandstof LNG (vloeibaar aardgas) rijden. Het Nijmeegse transportbedrijf Cornelissen heeft inmiddels 5 vrachtwagens op LNG aangeschaft en rijdt hiermee rond.
- We hebben CO₂ koeling op vrachtwagens bevorderd bij transporteurs in Nijmegen.

Betere verkeersdoorstroming

- We hebben doorstromingsmaatregelen uitgevoerd (Dynamische Verkeer Management) op de Groene route.
- We hebben het fietsgebruik bevorderd.

Groenfilters

Groenbeplanting helpt mogelijk bij de bestrijding van luchtverontreiniging doordat het als een filter stofdeeltjes opvangt. Vanwege discussie over het beperkte effect van groenbeplanting bij luchtverontreiniging zijn in 2014 geen nieuwe groenmaatregelen uitgevoerd.

4.3. Nijmegen-West Weurt

- Gezamenlijke aanpak met Kronenburger Forum krijgt vervolg in deze collegeperiode (Collegebesluit 8 juli 2014).
- Bewoners uit Hees, Heseveld, Neerbosch-Oost en Waterkwartier overleggen met gemeente over metingen van milieu-effecten van de Stadsbrug. Radbouduniversiteit heeft proces geëvalueerd en pleit voor wijkoverleggen
- Milieusituatie en -beleving in Nijmegen-West Weurt is verbeterd, maar vooral geur blijft een aandachtspunt.
- TPN-West is innovatief bedrijventerrein.

Kronenburger Forum

Na de afronding van het programma in 2010 is besloten om bedrijven, bewoners- en milieuorganisaties te blijven informeren over de milieukwaliteit. Het Kronenburger Forum is in 2014 twee keer bijeen geweest en heeft er bij de provincie Gelderland, gemeente Nijmegen en gemeente Beuningen op aan gedrongen om het meetnet fijn stof, de website met 'realtime' informatie en de dialoog in de komende jaren voort te zetten. Het meetnet fijn stof wordt minstens in standgehouden tot en met 2014, minimaal een jaar nadat de nieuwe stadsbrug in gebruik is genomen. Het Kronenburger Forum wil gevraagd en

ongevraagd advies geven aan de colleges van gemeenten Nijmegen en Beuningen in de komende jaren. Hiermee willen ze bereiken dat de informatievoorziening over bestemmingsplannen, externe veiligheid en individuele vergunningen goed geregeld is.

Werkgroep West wil groene buffer

In 2013 is in 8 bijeenkomsten intensief overleg gevoerd met de werkgroep West Wil Groene Buffer, als uitwerking van de motie West krijgt een Groene Buffer (september 2012).

In de motie roept de Raad het college op om:

1. Na oplevering van de Energieweg en de Stadsbrug de Oversteek voor een periode van minstens 5 jaar de intensiteit, samenstelling en doorstroming van het verkeer op de Energieweg en Neerbossheweg te meten en de effecten op luchtkwaliteit en geluid te monitoren.
2. Bij het monitoren de bewoners een volwaardige rol te geven en hen ook bij de keuze van de te treffen maatregelen te betrekken.
3. Een 'groenfonds' te vullen met een bedrag van 1 miljoen euro uit de exploitatie van de Stadsbrug zodat indien de effecten van het verkeer een verslechtering laten zien op luchtkwaliteit (over de norm) en op geluid (slechter dan nu het geval is) aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden.
4. Indien het in 2018 niet nodig blijkt om aanvullende maatregelen te treffen, samen met de bewoners een plan te maken om dit groenfonds in te zetten voor groen op die plekken in Nijmegen West waar dit het meest nodig en nuttig is.

Resultaat is dat overeenstemming is bereikt over een meetsysteem voor geluid en NO₂ en over de verkeerstellingen en ook over de wijze waarop de resultaten van de metingen zullen worden geïnterpreteerd. Bij dat laatste is ook afgesproken bij welke (dreigende) overschrijdingen zal worden voorgesteld om maatregelen te nemen. Voor bewoners is het belangrijk dat voor verkeer, geluid en lucht meetgegevens voorhanden zijn, om te kunnen beoordelen of deze aansluiten bij berekende waarden die jarenlang door de gemeente zijn gepresenteerd. . Op 5 locaties worden jaarlijks geluidmetingen gedaan en er is een nulsituatie 2007 afgesproken. Op 10 locaties worden permanent NO₂-metingen gedaan. Over de wijze van interpreteren van de meetresultaten en het bepalen van de waarde waarop extra maatregelen nodig worden geacht (aanspraak op het gereserveerde miljoen op de begroting Stadsbrug), is ook overeenstemming bereikt. De waarden zijn vastgelegd in de brief aan de Raad van november 2013 en van januari 2015.

De werkgroep West wil Groene Buffer blijft 3 maal per jaar bij elkaar komen om de meetresultaten te bespreken. Het proces van interactieve monitoring in Nijmegen-west is door de Radboud Universiteit geëvalueerd. Kort samengevat is het advies om de bewoners niet alleen bij de presentatie van monitoring gegevens te betrekken, maar deze discussie onderdeel te laten zijn van de veel bredere discussies over de leefomgeving in de betrokken wijken, iets waar de bewoners behoefte aan hebben. Dat kan door het in het afgelopen jaar gevoerde overleg over de gevolgen van de stadsbrug voort te zetten in bestaande wijkoverleggen en bij de bepaling van de agenda de bewoners het initiatief te geven. Daarnaast stelt de Radboud Universiteit voor om de rol van de bewoners in het Kronenburger Forum te versterken en in zijn algemeenheid de communicatie naar de wijken te verbeteren. Wij nemen die adviezen graag over en inmiddels zijn daartoe acties uitgezet.

In de bijeenkomst met bewoners van 9 september 2014 is gebleken dat bewoners instemmen met de analyse en voorstellen van de Radboud Universiteit. Het betekent dat daarmee een eind komt aan het specifieke overleg over alleen de (milieu)gevolgen van de Oversteek en dat in het vervolg die discussie onderdeel zal zijn van de (reguliere) wijk overleggen. Daardoor mag ook worden verwacht dat de discussie over de milieugevolgen van de reconstructie van de Energieweg in 2012 en van de ingebruikname van de Oversteek in 2013 voor meer bewoners toegankelijk zal worden. Wij zullen er voor zorgdragen dat de discussies in de wijkoverleggen goed door de ambtelijke organisatie worden ondersteund.

Informatievoorziening

In het laatste overleg met bewoners van 9 september 2014 is ook gesproken op welke wijze de vernieuwde website www.westenweurt.nl waarop de monitoringgegevens te vinden zijn, zal bijdragen aan adequate en actuele informatievoorziening voor bewoners. De website is in november 2014 voorgelegd aan de leden van de werkgroep en aan de leden van het Kronenburger Forum. Er zijn veel constructieve reacties binnengekomen die inhoud en vorm van de website hebben kunnen verrijken. In januari 2015 is de website hierop aangepast.

Tussentijdse resultaten

Verkeerstellingen

Over de verkeersafwikkeling sinds de opening van De Oversteek is de Raad met de raadsbrief "Elf maanden S100" geïnformeerd (4 november 2014). Het aantal motorvoertuigen, dat op werkdagen over de Waalbrug rijdt, is afgenomen van ca. 52.000 naar ca. 40.000. Ongeveer 20.000 voertuigen bereiken de stad via de Oversteek. Over de Oversteek zijn er dagelijks dus ongeveer 12.000 ritten die voorheen over de Waalbrug reden en 8.000 ritten die voorheen over de A50 plaatsvonden. De totale omvang van het verkeer op de drie grote aanvoerwegen

Waalbrug, Oversteek en A50 bij Ewijk is nagenoeg gelijk gebleven.

Zoals verwacht, is het verkeer op de Energieweg toegenomen. Ter hoogte van het Industrieplein en op de Energieweg is het verkeer met 38% toegenomen. Ter hoogte van het Gaziantepplein is de toename van het verkeer in de orde van grootte van 10 tot 15 %. Ten westen en zuiden van het Gaziantepplein verdwijnt de toename van het verkeer vrij snel. Op het kruispunt Rosa de Limastraat/ Neerbosscheweg is een lichte toename van de intensiteiten waar te nemen (5 tot 10%). Deze toename hangt samen met de gewijzigde verkeerscirculatie in Nijmegen-West ten gevolge van de "halve" aansluiting van de Wolfskuilseweg op de Energieweg.

Via meerdere systemen wordt informatie ingewonnen over het verkeer (GSM, Bluetooth, GPS-systemen, detectie bij verkeerslichten) Met behulp van deze big data hebben we een beeld van de hoeveelheid passerende auto's over de Energieweg. In de weergave op de website westenweurt.nl is de afgelopen periode vanaf januari 2013 te zien. Het gaat hier om de hoeveelheid auto's die in de ochtend- en avondspits passeren (respectievelijk tussen 8.00 en 9.00 en tussen 17.00 - 18.00).

Geluidmetingen: 2007 en 2013

De gemeente en de bewoners hebben afgesproken dat er maatregelen worden getroffen als de geluidsbelasting met meer dan 1,5 dB stijgt ten opzichte van de situatie in 2007. In overleg met bewoners zijn zes geluidmeetpunten in de buurt van de Energieweg en de Neerbosscheweg geselecteerd. Deze metingen moeten samen met de verkeerstellingen over een heel jaar een reëel beeld geven van de geluidbelasting in dat jaar.

Zodoende is er een beeld van de geluidbelasting in 2013 en 2007. Eind april 2015 zijn de cijfers over 2014 te verwachten. Eind april 2015 is duidelijk tot welke geluidtoename de in november 2013 in gebruik genomen stadsbrug heeft.

Vergelijking van de geluidsbelastingen van 2007 en 2013 laten op de meeste punten langs de Energieweg een forse daling zien van de geluidbelasting ten opzichte van 2007. Op een specifieke meetlocatie, is een daling van 2dB te zien, dat ongeveer overeenkomt met een afname van 35% van de geluidbelasting. Die afname is direct het gevolg van het geluidarm asfalt en diverse schermen die zijn aangebracht bij de reconstructie van de Energieweg en Neerbosscheweg in 2012. De komende jaren moet blijken of de geluidbelasting weer stijgt tot het niveau van 2007. De monitoring wegverkeerslawaaai 2013 - 2017 is te zien op www.westenweurt.nl.

Metingen stikstofdioxiden 2013 en 2014

In overleg met bewoners zijn enkele meetpunten voor NO₂ in de buurt van de Energieweg en de Neerbosscheweg toegevoegd, ten koste van enkele bestaande meetpunten in de rest van

Nijmegen. Het sinds 2006 bestaande meetnet fijn stof is ongewijzigd, maar dit stopt per 1 april 2015 vanwege bezuinigingen. Er wordt gewerkt aan nieuwe vormen van meten van fijn stof en/of roet.

Gemeten waarden van fijn stof (PM10 en PM2,5) laten in 2013 een lichte stijging zien conform landelijk beeld. De eerste helft van 2014, dus na opening van de Oversteek, laat geen afwijkend beeld zien. Er is geen duidelijke invloed van verkeer over de Oversteek te zien. Huidige concentraties aan fijn stof zijn te zien op www.westenweurt.nl.

Gemeten waarden van stikstofdioxide (NO2) laten in 2013 een verdere lichte daling zien conform landelijk beeld. De eerste helft van 2014, na opening van de Oversteek, laat voor NO2 geen afwijkend beeld zien. Ook voor NO2 is er nu nog geen duidelijke invloed van verkeer over de Oversteek te zien. Daarvoor moet een langere meetreeks voorhanden moeten zijn. Iedere periode van vier weken worden de meetresultaten van de NO2-metingen aangevuld in het diagram "Gemeten periodegemiddelde concentraties NO2" op www.westenweurt.nl.

Milieusituatie en beleving in Nijmegen-West Weurt

Berekeningen en metingen laten zien dat de luchtkwaliteit in Nijmegen-West en Weurt zich stabiliseert. Ondanks de toename van het verkeer is er een licht dalende trend te zien van fijn stof en NO₂. Ook bewoners geven aan dat het beter gaat. De luchtkwaliteit werd beter en bewoners ervaren steeds minder geluids- en geuroverlast. Geur blijft nog een aandachtspunt in de beleving van de mensen, ondanks de forse daling van het aantal klachten in de afgelopen jaren. Dat blijkt uit het recente leefbaarheidsonderzoek in Nijmegen-West/Weurt. Met name in de Biezen (Waterkwartier) en in Weurt blijft het percentage ernstig geurgehinderden hoger dan de doelstelling van 3%. Het onderwerp blijft dus op de agenda. De volgende maatregelen zorgden voor de verbetering van de geursituatie:

- Heinz heeft haar bedrijvigheid ter plaatse beëindigd. Hierdoor is het aantal geurklachten in 2012 verder afgenomen;
- Henri van de Bilt heeft haar bedrijvigheid ter plaatse beëindigd;
- Er is gestart met de vergunningprocedure voor Smit Draad, met verlaagd geureffect. Procedure is nog niet afgerond.
- In de lopende vergunningprocedure voor de asfaltcentrale aan de Energieweg wordt getracht geur- en stofuitstoot te verminderen.

Milieusamenwerking succesvol

Het bedrijventerrein TPN-West, dat oorspronkelijk bekend stond als probleemgebied, ontwikkelt zich nu tot een innovatiegebied op het vlak van milieuvriendelijke logistiek en energie. Deze samenwerking met alle betrokkenen heeft daarbij geïnspireerd tot diverse nieuwe projecten, die nu

voortgaan met eigen financiering, dynamiek en eigenaar, zoals:

- Logistiek en stadsdistributie (Combipakt, Groene Hub, LinX, CTN-kade). Zo heeft het project CombiPakt elektrische voertuigen ingezet voor stedelijke distributie.
- Milieuprijs WestenWeurt. In 2013 is de Milieuprijs WestenWeurt uitgereikt aan Nacco Materials. Andere genomineerden waren Sappi en HSF logistics. Tijdens de uitreiking heeft de ondernemersvereniging TPN-West haar plannen voor een energieneutraal bedrijventerrein gepresenteerd.
- Schone brandstoffen (rijden op LNG en groen gas, elektrisch rijden). Het bedrijf GDF Suez wil bij de centrale in Nijmegen een duurzaam energiepark realiseren, waar onder meer LNG getankt kan worden. LNG wordt gezien als de enige bedrijfseconomisch haalbare schone brandstof voor transport en binnenvaart. De gemeente Nijmegen is daarbij partner maar ook bevoegd gezag om de veiligheidsrisico's te bewaken. Het Kronenburger Forum zal één van de platforms zijn om de ontwikkelingen te volgen en de colleges van Beuningen en Nijmegen te adviseren.
- Verbeterde klachtenregistratie en -afhandeling.

5. Geluid

5.1 Uitvoering gemeentelijk geluidsbeleid

- Opstellen en handhaven van geluidsvoorschriften bij vergunningen en ontheffingen. Onze adviezen voor ruimtelijke en bouwplannen moeten geluidsoverlast beperken.

Toenemend verkeer, burenen, bouwactiviteiten, bedrijven en evenementen zorgen geregeld voor geluidsoverlast. Om geluidsoverlast te voorkomen en aan te pakken, heeft de gemeente de volgende taken:

- opstellen geluidsvoorschriften bij vergunningen en ontheffingen en randvoorwaarden tijdens planvorming;
- controle en handhaving van geluidsvoorschriften;
- geluidsisolatie van woningen;

Opstellen geluidsvoorschriften

We voeren onderzoek uit en brengen advies uit voor geluidsvoorschriften in onder meer bestemmingsplannen, verkeersplannen, bouwvergunningen, milieuvergunningen en evenementen in de open lucht. Deze adviezen en voorschriften zijn bedoeld om vooraf onnodige geluidsoverlast te voorkomen en ervoor te zorgen dat wettelijke geluidsnormen niet worden overschreden.

In 2014 ging het om de volgende aantallen onderzoeken en adviezen.

Tabel: Aantallen geluidsonderzoeken en -adviezen.

Geluidsonderzoek en advisering	2011	2012	2013	2014
Omgevingsvergunning	114	132	202	130
Evenementen in de open lucht	132	108	104	281
Bouwwerkzaamheden	21	29	17	14
Verkeersplannen	0	2	0	0
Hogere Waarde besluiten	5	12	11	9
Festiviteitenregeling inrichtingen	17	18	21	30
Bestemmingsplannen	24	17	31	25

Zonebeheer bedrijven

Speciale gevallen zijn de grote industrieterreinen. In gemeente Nijmegen zijn vier 'gezoneerde' industrieterreinen: De Grift (Waal sprong), Nijmegen-West/Weurt, Winkelsteeg en betonindustrie De Hamer. Om deze terreinen ligt een geluid zonegrens. Buiten deze zonegrens mag slechts beperkt lawaai

te horen zijn. Dit garandeert de leefbaarheid in de omliggende wijken en geeft economische zekerheid aan de bedrijven. Door 'zonebeheer' ziet de gemeente er op toe dat de geluidsgrenzen niet worden overschreden.

Controle en handhaving

Onderstaande tabel geeft een overzicht van geluidshandhavingsacties (alleen de acties waarbij bureau Geluid & Lucht betrokken was).

	2011	2012	2013	2014
Handhaving APV vergunningen	52	35	43	34
Handhaving Bouwlawaaai			10	14
Handhaving Vierdaagsefeesten	1	1	1	1
Handhaving Milieuvergunningen Wm	18	17	7	27

Geluidsisolatie

Een aantal bestaande woningen langs drukke wegen met een hoge geluidsbelasting komen in aanmerking voor geluidsisolatie op kosten van de Rijksoverheid. De uitvoering is gedelegeerd aan de gemeente Nijmegen. Wij voeren jaarlijks gevelisolatieprojecten uit.

In 2014 zijn in totaal 48 woningen gesaneerd. Bij 15 woningen zijn geluidswerende voorzieningen aangebracht. De overige 33 zijn van de saneringslijst afgevoerd, omdat de geluidsniveaus binnen de norm lagen of omdat de bewoners geen behoefte hadden aan gevelisolatie.

Gesaneerde woningen	2011	2012	2013	2014
Met gevelisolatievoorzieningen	8	1	20	15
Zonder isolatievoorzieningen	32	53	36	33

6. Groen en ecologie

6.1 Groenbeleid

Nijmegen is een groene stad, gelegen in een afwisselend landschap. Het rivierengebied met de Waal en de uiterwaarden aan de ene zijde, aan de andere zijde de hoger gelegen bosgebieden op de stuwwalhelling. Deze ligging op een knooppunt van verschillende landschappen maakt Nijmegen zo uniek.

In het Groenplan De Groene Draad - Kansen voor het Nijmeegse groen en het Handboek Stadsbomen - Het groene kapitaal van Nijmegen hebben we het gemeentelijk groenbeleid verwoord. In deze documenten is de hoofdgroenstructuur en de hoofdboomstructuur vastgelegd. Ontwikkelingen in deze hoofdstructuren zijn niet gewenst. Voor beide geldt het 'nee - tenzij' principe. Aantasting is alleen aanvaardbaar wanneer hier een groot maatschappelijk belang mee gediend is. In alle gevallen is een compensatie noodzakelijk. Dit kan door een kwantitatieve compensatie door elders vervangend groen aan te leggen, maar ook in de vorm van een kwalitatieve verbetering van het groen. In het Groenplan wordt het aanwezige groen beschreven en de groene ambities benoemd. Het is een sturingsinstrument en een leidraad voor toekomstige stedelijke ontwikkelingen. Met het Handboek Stadsbomen kan het bomenbestand op een duurzame wijze voor de toekomst behouden blijven en ontwikkeld worden.

De beschrijving en de ontwikkelingsmogelijkheden van het groen in de binnenstad is opgenomen in de Groene Allure Binnenstad Nijmegen. Dit is een ideeënboek met een breed scala aan toepassingen van groen om aanpassing aan de klimaatverandering te realiseren.

6.2 Groenprojecten

Het behoud van en de verbetering aan het groen in Nijmegen gebeurt via beleid en via aparte projecten. Dit laatste kunnen zelfstandige groenprojecten zijn, maar ook projecten die voortkomen uit woonmilieuverbetering of die 'meeliften' met andere projecten. Groen wordt steeds meer ingezet om te proberen de gevolgen van de klimaatverandering te beperken.

Beleid

- Ook in 2014 hebben wij gewerkt aan de optimale afstemming tussen ons stedelijke groen en de ruimtelijke ontwikkelingen, en aan optimale afstemming van beheer, sport, spel, initiatieven voor stadslandbouw en wensen voor eetbaar openbaar groen.

- In 2014 hebben wij verder gewerkt aan locatiegebonden evenementenbeleid, waarbij speciale aandacht voor de belangen van ons groen.

- Bij al onze ruimtelijke projecten, bestemmingsplannen en andere beleidsdocumenten hebben we gezorgd voor de doorwerking van ons groenbeleid en van wetgeving zoals Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet, met als belangrijk oogmerk duurzame stedelijke ontwikkeling, en uiteraard mede bepaald door de woningbouwmarkt.

- Buiten onze gemeentegrenzen zijn wij onder meer nauw betrokken bij de realisatie van Park Lingezege en hebben wij financieel bijgedragen aan het recreatieve fietspad in het Land van Maas en Waal. Eveneens buiten onze gemeente heeft Natuurmonumenten Heumensoord beheerd, en meldt in haar jaarlijkse verslag onder meer een erg hoge en diverse gebruiksdruk, veel illegale vuilstorten, veel schade aan toegangsbordjes; ook meldt Natuurmonumenten dat er momenteel 13 vrijwilligers werken; een langdurig werkloze is mede op initiatief van gemeente Nijmegen nu in dienst is als leerling-boswachter. De wandelpaden, ruiterspaden en ATB-route zijn opgeknapt; routebordjes en ondergrond worden onderhouden. Met de Nijmeegse wielclub Klein Verzet is een overeenkomst gesloten over gebruik van enkele paden buiten de reguliere ATB-route. Het Hondenlosloopgebied is uitgebreid met het open terreindeel dat wordt gebruikt voor het Vierdaagsekamp. De samenwerking met de organisatoren van de Marikenloop is goed, eveneens met Defensie over het Vierdaagsekamp. Natuurmonumenten heeft de voormalige werkschuur van Breed aan de Scheidingsweg van de gemeente gekocht.

- Bij realisatie van groen- en waterprojecten staat participatie voorop. Op wens van bewoners zijn we bezig met aanleg van natuurvriendelijke oevers in Neerbosch-Oost; de eerste fase is nu afgerond.

- We oriënteren ons op internationale ontwikkelingen en geldstromen. Eind 2014 hebben wij het convenant Mayors Adapt ondertekend, met de belofte strategieën voor klimaatadaptatie op te nemen in te actualiseren plannen, zoals het volgende Gemeentelijk Rioleringsplan. In onze regio ondersteunen wij initiatieven voor grensoverschrijdend natuur- en landschapsbehoud, onder meer geëntameerd door Natuurmuseum/Bastei, dat samenwerking ontwikkelt met Naturschutzstation Kleve.

- Op basis van de actualisatie (2013) van ons Waterplan zijn nu de laatste projecten in uitvoering (oevers, duikers Malvert en stuw Dukenburg).

- Wij hebben geparticipeerd in de totstandkoming van het nationale Deltaprogramma, met name bij de hoofdthema's waterveiligheid (binnen- en buitendijks), zoetwatervoorziening en klimaatbestendige stad. Het Deltaprogramma is eind 2014 afgesloten. Nijmegen heeft net als vele andere gemeenten de Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie ondertekend, gericht op het doel 'klimaatbestendige stad in 2050'.

- In samenwerking met het Waterschap hebben we projecten in het watersysteem (zie hierboven) uitgevoerd en behartigen we effectief en efficiënt de waterbelangen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Voor onze ambitie 'Groene Linten' hebben wij per 2015 jaarlijks geld begroot. In 2014 hebben wij deze ambitie nader uitgewerkt. Participatie stellen wij centraal. Bovendien streven wij daarbij naar een verbinding tussen wijkinitiatieven en de vele professionele groene organisaties die onze stad rijk is. In het begin van 2015 informeren wij hierover de raad en starten wij de communicatie met de stad.

Projecten

- De besteding van de opbrengst van verkoop van een deel van Heumensoord hebben wij in 2014 voortvarend opgepakt met planvorming op de locaties Enkstraat, Tollensstraat en Spechtstraat; de locatie Spechtstraat hebben wij aangekocht.
- Wij onderzochten samen met Natuurmonumenten de mogelijkheid om, zoals in Heumensoord, ook onze overige bosgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur via erfpacht in beheer van Natuurmonumenten te geven. Uitkomst is dat Natuurmonumenten komende jaren eerst Heumensoord 'beter in de vingers wil krijgen'.
- In het kader van Woonmilieuverbetering hebben wij conform onze programmering geïnvesteerd in aanleg van een recreatief fietspad in Land van Maas en Waal, in bomen langs de Jacobslaan, vervolg aan de groenaanpak Lindenholt, waar we de groenstructuur in Park De Omloop verbeterden, en aan natuur en groen elders in de stad, zoals plantsoen op Hessenberg naast het Weeshuis.
- Dankzij middelen uit ISV konden wij in 2014 het Truus Mastpark (locatie voormalig zwembad Oost) realiseren en feestelijk openen.
- Bij planvorming en aanleg van groen zien wij grote betrokkenheid van bewoners. Zo hebben buurtbewoners meegewerkt aan aanleg van het Truus Mastpark en gaan zij enkele plantvakken onderhouden.
- Wij hebben ons investeringsproject voor een toekomstbestendige Goffert afgerond, behoudens dat wij nog de laatste hand leggen aan het nieuwe onderkomen voor de Nederlandse Bijenhoudersvereniging afdeling Nijmegen e.o. Afgerond zijn de grondige renovatie van het Rosarium en de verbinding tussen Natuurtuin en Kinderboerderij.
- Wij werkten verder aan de projecten Donjon, renovatie Valkhofpark, bouw Natuur- en Cultuurhistorisch Centrum in de Stratemakerstoren/Bastei. Deze projecten zien we, samen met de brug over 't Meertje, in onderlinge samenhang (Valkhofkwartier/Oostelijke Waalkade) en in samenhang met hun omgeving zoals Nijmegen omarmt de Waal en Waalweelde.
- Via dit programma hebben wij een substantieel deel van het kunstwerk Romeins Aquaduct, op de rotonde Broerdijk-Hengstdalseweg, mogelijk gemaakt.

7 Water

- Het Waterservicepunt (onderdeel van Loket Duurzaam Wonen) fungeert als loket voor hemelwater, grondwater en hoogwater.
- Nijmegen voldoet met duurzame maatregelen aan de doelstellingen voor de reductie van de vuilemissie van de riolering.
- In 2014 is 4,5 ha oppervlak afgekoppeld.
- In ons rioolbeheer werken wij risicogestuurd, wijkgericht en kostenbewust. De regionale samenwerking in de afvalwaterketen is in 2014 uitgebreid met de gemeenten aan de westkant van Nijmegen.

7.1 Waterbeleid en communicatie

- Voor de inzameling, transport en zuivering van stedelijk afvalwater en hemelwater is in 2011 een Afvalwaterakkoord met waterschap Rivierenland ondertekend.
- Het Waterservicepunt (WSP) en de website www.waterbewust.nl informeren over hemelwaterafkoppeling, het stedelijk waterbeheer en de aanleg van groendaken. Het WSP fungeert sinds 2009 ook als grondwater- en hoogwaterloket. In 2014 is het Waterservicepunt opgegaan in het Loket Duurzaam Wonen.

Het waterbeleid van de gemeente Nijmegen is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2010-2016, het Waterplan Nijmegen 2001 (Nijmegen-Zuid) en het Waterhuishoudkundig Inrichtingsplan Waalsprong (2009).

Het waterplan voor Nijmegen-Zuid stuurt het waterbeheer aan in de vijvers Dukenburg, Lindenholt en Neerbosch. In 2011 is dit waterplan geëvalueerd, in 2013 geactualiseerd en is een maatregelenprogramma voor de periode tot 2016 opgesteld. In 2013 is de tussenevaluatie van het GRP 2010-2016 uitgevoerd en vastgelegd in het 'Voortgangsbericht GRP 2010-2016' samen met een bijbehorende actie- en aandachtspuntenlijst. De eindconclusie van de tussenevaluatie is dat Nijmegen goed op koers ligt om de doelen van het GRP 2010-2016 te bereiken.

Afvalwater

In 2011 hebben Burgemeester en Wethouders van Nijmegen een Afvalwaterakkoord met waterschap Rivierenland ondertekend. Dit akkoord regelt duurzame inzameling, transport, zuivering en verwerking van stedelijk afvalwater en hemelwater. Zo is uitvoering gegeven aan het afvalwaterakkoord met waterschap Rivierenland uit 2011, onder andere door de afstelling van rioolgemaal De Biezen te optimaliseren en door de onderlinge wederzijdse verrekeringen van kosten te heroverwegen. Met ingang van 2014 voldoet Nijmegen met duurzame maatregelen aan

de doelstellingen voor de reductie van de vuilemissie van de riolering.

Voor de regionale samenwerking in de afvalwaterketen is de intentieverklaring van 2012 in 2013 uitgewerkt tot een samenwerkingsovereenkomst met de buurgemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek en waterschap Rivierenland. Hiermee geven we invulling aan de afspraken over doelmatig beheer van de afvalwaterketen, zoals die in 2011 landelijk gemaakt zijn in het Bestuursakkoord Water. De samenwerking is daarmee ook inhoudelijk op gang gebracht. Sinds medio 2014 is de samenwerking ook vorm gegeven met gemeenten Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen.

In 2013 heeft Nijmegen meegedaan aan de driejaarlijkse landelijke benchmark voor de rioleringszorg. Nijmegen scoort daarin vergelijkbaar tot goed met soortgelijke gemeenten. In 2014 is de kennis en het gedrag van de Nijmeegse burgers rondom "goed rioolgebruik" onderzocht. Dit heeft enkele aanknopingspunten voor aanscherping van voorlichting en communicatie opgeleverd.

Waterservicepunt en website

Het Waterservicepunt werkt als helpdesk en verzorgt een website (www.waterbewust.nl). Het servicepunt geeft actief informatie over afkoppeling van regenwater en over aanleg van groendaken. Ze is betrokken bij het stedelijk waterbeheer in Nijmegen en de bewonersparticipatie bij de herinrichting van de vijvers. Sinds 2009 fungeert het Waterservicepunt ook als informatieloket voor grondwater en hoogwater op de rivier.

In 2014 is het Waterservicepunt opgegaan in het Loket Duurzaam Wonen.

7.2 Hemelwater

In 2014 is 4,5 hectare oppervlak afgekoppeld.

De gemeente wil niet dat schoon hemelwater onnodig wordt vervuild door het via de vuilwaterriolering af te voeren. Daarom koppelt zij het afstromend hemelwater van verhard oppervlak af van de gemengde riolering. Het hemelwater dat in de grond zakt vult de grondwaterstand aan (drinkwaterwinning) en voorkomt bij piekbuien een te grote belasting van het rioolstelsel. Bij de nieuwbouwplannen bijvoorbeeld in de Waalsprong wordt hier streng op gelet door het waterschap (watertoets). Uiteindelijk moet daar een duurzaam watersysteem komen. Het regenwater loopt oppervlakkig naar de wadi's waar het de grond inzakt en na zuivering ondergronds verder loopt naar de singels in de wijken. Het teveel aan water gaat naar de grote waterbergingsplassen in de

Landschapszone en in droge tijden wordt het daar weer uitgedrukt naar de singels.

In 2013 zijn onderzoeken afgerond in verband met opgetreden regenwateroverlast van 2009, 2011 en 2012. Met de bewoners is bekeken hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden. In 2014 zijn concrete plannen voor aanpak opgesteld en uitgevoerd. Een groot deel wordt in 2015 uitgevoerd, vooral in combinatie met rioolvernieuwing.

Afkoppelopgave

In 2014 is doorgedaan met afkoppelen van regenwater bij rioolreconstructies, bij vervanging van wegen en bij autonome projecten. Dit wordt gecombineerd met het afkoppelen van daken van particulieren. Het in een vroeg stadium inschakelen van het Waterservicepunt werkt hierbij nog steeds goed. In 2014 is ongeveer 4,5 hectare verhard oppervlak actief van de riolering afgekoppeld, waarvan 0,5 hectare door particulieren via de subsidieregeling groendaken/afkoppelen.

In ons rioolbeheer werken wij risicogestuurd, wijkgericht en kostenbewust met bijvoorbeeld 25% besparing op het inspectiebudget, door middel van een beter bestek:

- We gaven in 2014 invulling aan de in 2013 aangegane samenwerkingsovereenkomst (afval)waterketen met de gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek en waterschap Rivierenland. De regionale samenwerking in de afvalwaterketen is uitgebreid met de gemeenten aan de westkant van Nijmegen. Voor deze samenwerkingsregio is becijferd dat al voldaan wordt aan de financiële besparingsdoelstelling voor 2020. De samenwerking legt daarom nadruk op het verbeteren van kwaliteit en beperken van kwetsbaarheid. Eind 2014 is gebleken dat de landelijke visitatiecommissie anders oordeelt over het besparingsresultaat; dit resultaat valt volgens haar in de periode voor 2010, het referentiejaar voor de commissie.
- We hebben projecten uitgevoerd om de kwaliteit van ons afvalwaterstelsel in stand te houden, waarbij we nadrukkelijk de bewoners van buurten en straten betrokken en rekening hielden met overige investeringsplannen van gemeente en derden. En waarbij we eveneens nadrukkelijk rekening houden met bereikbaarheid en verkeersdoorstroming. Afgerond in 2014 zijn onder meer rioolvernieuwing Frans Halsstraat-gedeelte Daalseweg (met speciale aandacht voor vermindering wateroverlast bij hevige regenval), Ananasstraat en omgeving, Tijgerstraat en omgeving.
- We hebben zeer gericht de informatievoorziening aan burgers en bedrijven over het voorkomen van regenwateroverlast verbeterd.

- We hebben een aantal bevindingen van de tussenevaluatie (2013) in onze werkzaamheden verwerkt en legden de basis onder de in 2015 op te stellen en voorjaar 2016 vast te stellen GRP 2017-2022.
- We hebben, conform de Perspectiefnota 2014, de nieuwbouwwrioolinvesteringen in de Waalsprong geïntegreerd in het programma Groen & Water

7.3 Stadswateren

Het beheer en onderhoud van de stadswateren van Nijmegen zijn in eerste instantie taken van Waterschap Rivierenland. Maar de gemeente heeft hierin ook een taak.

Het beheer en onderhoud van de stadswateren van Nijmegen zijn in eerste instantie taken van het Waterschap Rivierenland. Maar de gemeente heeft hierin ook een taak.

Het verbeteren van de waterkwaliteit van de stadsvijvers in Nijmegen is een belangrijke doelstelling van de gemeente. Samen met het waterschap Rivierenland waren tot en met 2011 maatregelen geprogrammeerd die dienden voor het:

- wegwerken van achterstallig onderhoud (baggeren);
- realiseren van de waterkwantiteitsdoelen (bevorderen doorstroming en vergroten waterberging);
- realiseren van de waterkwaliteitsdoelen.

Gezond maken van de stadsvijvers

Voor het gezond maken van stadsvijvers aan weerszijden van het Maas-Waalkanaal liep het uitvoeringsprogramma 2008-2010. Het meten van de waterhoeveelheid en de waterkwaliteit loopt via de monitoring voor de periode 2010-2015.

Verbeteren van het oppervlaktewatersysteem

In 2014 hebben we gewerkt aan de optimalisatie van het watersysteem door knelpunten bij duikers aan te pakken, de waterbergingscapaciteit te vergroten en monitoring te verbeteren. De stuw bij Tolhuis is verouderd en het waterschap gaat in 2015 een geautomatiseerde stuw bij de Teersdijk plaatsen. Daarvoor moet ter plaatse het watersysteem worden aangepast. Waterschap en gemeente kunnen hierdoor beter inspelen op de berging van grote regenbuien. In 2014 zijn daartoe de plannen gereed voor uitvoering gemaakt.

7.4 Grondwater

- In 2010 is de Wet gemeentelijke watertaken, waardoor de gemeente de zorgplicht voor het grondwater erbij kreeg, vervangen door de Waterwet.
- Het grondwaterloket dient als eerste aanspreekpunt voor burgers voor vragen over grondwater. Het loket is ondergebracht bij het al bestaande Waterservicepunt.

Waterwetgeving en beleid

In 2010 is de Waterwet van kracht geworden. Op grond van deze wetgeving heeft de gemeente sinds 2008 een zorgplicht voor het grondwater. Kernbegrip daarin is: indien nodig moet de gemeente maatregelen in het openbare gebied treffen om blijvende nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Daarvoor moet de gemeente gebiedskennis opdoen en het eerste aanspreekpunt zijn voor de burger als die vragen hierover heeft. In 2009 is daarvoor een grondwaterloket opgezet, dat goed functioneert. Ook zijn er op nationaal, provinciaal en regionaal niveau (waterschap) nieuwe waterplannen opgesteld. Dit beleid is geïmplementeerd door ons Waterplan te actualiseren.

Wateroverlast in huizen

Elke grondeigenaar moet zelf zorgen dat zijn woning (en zijn kelder als deze als verblijfsruimte wordt gebruikt) waterdicht is. Bij een te hoge grondwaterstand moet de bewoner dus bijvoorbeeld zelf pompen. In 2009 is een enquête gehouden, die in beeld heeft gebracht wat de bewoners ervaren aan wateroverlast. De resultaten van deze onderzoeken zijn in 2010 besproken met de wijkplatforms en de woningcorporaties. Naast dit belevingsonderzoek onder burgers is technisch onderzoek naar de mogelijke oorzaken van wateroverlast uitgevoerd. Het blijkt dat veel huizen overlast hebben van hemelwater uit hun tuin (kleigrond) en dat natte muren en water in de kruipruimte komt, omdat veel huizen niet waterdicht zijn gebouwd. In 2012 is gedetailleerder bij drie typen huizen onderzocht hoe hemelwater en grondwater wateroverlast kunnen veroorzaken. Dat onderzoek bevestigde het eerdere onderzoek. Alleen huizen met kelders of souterrains, die niet waterdicht gebouwd zijn, hebben grondwateroverlast. De grondwaterstand is over het algemeen laag genoeg om geen problemen te veroorzaken, behalve ten tijde van hoogwaters op de Maas en het Maas-Waalkanaal. Dit laatste is in 2013 verder onderzocht samen met het verbeteren van het watersysteem.